

ACADEMY 06. 01. 2014

Zánět spojivek

Spojivka neboli latinsky tunica konjunktiva je sliznice, která pokrývá vnitřní stranu víček a částečně povrch oka. Prostor, který se nachází mezi...

Zánět spojivek, latinsky pak konjunktivitida je velmi nepříjemné onemocnění. Může být způsobeno mnoha vlivy a může probíhat jako lehké zarudnutí nebo může vygradovat až v těžký zánět oka.

Spojivka

Spojivka neboli latinsky **tunica konjunktiva** je sliznice, která pokrývá vnitřní stranu víček a částečně povrch oka. Prostor, který se nachází mezi okem a víčkem, nazýváme spojivkový vak. Vzhledem k tomu, že spojivka je tenká a elastická, umožňuje pohyb oka. Jsou v ní uloženy také buňky imunitního, obranného systému, takže slouží jako ochranná bariéra před vstupem škodlivých látek do oka. Dále se v ní tvoří hlen, který je součástí slzného filmu.

Spojivka je dobře prokrvená drobnými cévami, které bouřlivě reagují na jakékoliv podráždění, a proto dochází k jejímu zrudnutí. Je velmi citlivá, protože je bohatě inervována. Proto jsou také jakékoliv záněty nebo podráždění velmi bolestivé. Do oblasti slzného vaku vyúsťují slzné vývody a u vnitřního koutku vytváří takzvané slzné jezírko, odborně lacus lacrimalis. V tomto místě se shromažďují slzy.

Zánět spojivek - příznaky

Jak už bylo popsáno výše, spojivka reaguje na jakékoliv podráždění bouřlivě a vzhledem k bohatému prokrvení a nervovému zásobení jsou projevy pro nemocného velmi nepříjemné a bolestivé. Hlavním příznakem zánětu je **překrvení spojivky**. Projevuje se zarudnutím, které mívá světle červenou barvu. Pokud je zbarvení tmavé až do fialova, svědčí o současném postižení hlubších struktur oka. Častokrát se objevuje také otok víček. Naproti tomu u chronického zánětu nemusí být zarudnutí spojivek tolik výrazné. Dalšími typickými potížemi bývají pocit něčeho cizího v oku, bolest, která může být pálivá nebo řezavá. Nemocní mívají pocit těžkých víček a hlavně u alergických zánětů bývá navíc také svědění. Oko může slzet nebo z něj může vytékat hlenovitý nebo hnisavý sekret podle typu zánětu spojivek.

Zánět spojivek - příčiny vzniku

Příčin vzniku **zánětu spojivek** existuje velká řada, podle příčiny, díky které onemocnění vzniká, rozlišujeme několik typů zánětů spojivek, neboli latinsky konjunktivitid.

Virové konjunktivitidy

Mezi vůbec nejčastější typy konjunktivitid patří **virové**. Pro tyto záněty spojivek je charakteristický rychlý nástup, častokrát z plného zdraví. Potíže bývají výrazné, hlavně bolest, pocit cizích tělísek v očích. Pacienti popisují jakoby pocit písku pod víčky. Oko většinou slzí nebo z něj vytéká čirý sekret. Spojivky bývají zarudlé a celé víčko oteklé. Mezi nejčastější původce patří adenoviry. Ty se velmi snadno šíří populací a to buď přes dýchací cesty nebo sekretem z očí, který se může přenést například ručníkem nebo i blízkým tělesným kontaktem. Člověk bývá infekční, tedy schopen přenést virus na další osoby asi 12 dnů. Samotné onemocnění může trvat až 6 týdnů. Na tento typ zánětu neexistuje žádná konkrétní léčba. U očního lékaře se provádí výplach spojivkového vaku.

Příznivě působí kapky s **protizánětlivým účinkem**. Doma si nemocní mohou udělat chladivé obklady, které tlumí bolest a zmenšují otok víček. Vzhledem k tomu, že se adenoviry velmi lehce přenáší, je nutné dodržovat určitá pravidla. Nemocný by si neměl šahat prsty do očí, ale používat kapesník. Pokud už si do očí sáhne, pak by si měl umýt ruce. K utírání je vhodné používat ručník, který bude jen jeho a nejlépe na jedno použití. Samozřejmě je dobré se v době největší nakažlivosti vyvarovat blízkému kontaktu s dalšími osobami. V této době by nemocný také neměl chodit na bazény a koupaliště nejenom kvůli nakažlivosti, ale také kvůli vlastní léčbě.

Herpes simplex (kerato) konjunktivitida

Jedná se opět o **zánět způsobený virem**. Tento virus je nebezpečný tím, že se může rozšířit na další části oka. Objevuje se hlavně u pacientů, kteří mají opar na rtech nebo jinde na těle. U této infekce ale existuje specifická léčba a to pomocí acyklovirové masti, kterou předepíše lékař. U tohoto typu onemocnění vznikají drobné puchýřky na povrchu oka, rizikem je poškození rohovky a částečná ztráta zraku. Proto by se onemocnění nemělo brát na lehkou váhu a při každém výsevu puchýřku (týká se i puchýřků mimo oko) byste měli dbát zvýšené hygieny, případně navštívit lékaře.

Alergické konjunktivitidy

Vzhledem ke svému umístění je spojivka a spojivkový vak neustále vystavena působení zevního prostředí. Pro **alergický zánět spojivek** je typické svědění, pálení, mírné zarudnutí, výrazné slzení, pocit cizího tělesa v oku a opět otok víček. Často bývá sdružena s dalšími onemocněními, které souvisí s alergickými reakcemi, jako je například senná rýma, bronchiální astma nebo třeba atopický

ekzém. Alergický zánět spojivek se může vyskytovat sezónně, typicky v jarních a letních měsících, kdy bývá vyvolán pyly. Nebo může být přítomen celoročně, kdy vyvolávající příčinou mohou být například roztoči, prach nebo třeba srst zvířat. Vždy je třeba hlavně zjistit, co potíže vyvolává. Musí tedy dojít ke spolupráci očního lékaře s alergologem, který provede testy, kterými určí alergen. Jakmile víme příčinu, je důležité se tomuto vyvarovat. K léčbě se používají antihistaminika, tedy protialergické léky, které mohou být podávány celkově ve formě tablet nebo přímo do oka. V těžších případech je možná léčba kortikosteroidy, které jsou sice velmi účinné, ale mají také spoustu nežádoucích účinků jako například **vznik zeleného zákalu**.

Zánět spojivek způsobený léky

Některé záněty mohou vznikat také působením léků. Mohou to být například některá antibiotika aplikována do oka nebo třeba kapky na snížení nitroočního tlaku. Vždy je třeba se poradit s lékařem a změnit léčbu.

Gigantopapilární konjunktivitida

Je to speciální typ zánětu spojivek, který se objevuje u lidí, kteří nosí kontaktní čočky a to hlavně **měkké kontaktní čočky**. Předpokládá se, že u těchto nemocných dochází k poškrábání povrchu oka a navíc může přispívat alergie na materiál čoček a na nečistoty, které se nošením na čočky usazují. Většinou se projevuje až po několika měsících a letech nošení čoček. Projevuje se hlavně po jejich vyndání, kdy oči svědí, jsou zarudlé. Po ránu mohou být oči jakoby slepené hlenem. Častokrát pacientům nedělá dobře pohled do světla. Vždy je třeba navštívit očního lékaře, který jednak aplikuje léky do oka ke zmírnění potíží a také určí, zda je možné dál pokračovat v nošení kontaktních čoček a hlavně jakých. Většinou nebývají takové problémy u čoček dobře propustných pro vzduch. Samozřejmě i tak by mělo být jejich nošení omezené.

Atopický zánět spojivek

Tento typ zánětu je typický u pacientů, kteří trpí **atopickým ekzémem**. S výskytem na kůži se objevuje atopický zánět spojivek. Jde o dlouhodobé onemocnění, které se projevuje ztluštěním víček, které mohou být tmavé až fialové s prasklinkami. Nebezpečné je hlavně tím, že se mohou tvořit jizvy a srůsty. Zánět se může rozšířit i na rohovku, což je velmi nebezpečné, protože v nejtěžším případě může dojít až k úplné ztrátě zraku.

Expoziční konjunktivitidy

V tomto případě se **nejedná o infekční zánět spojivek**. Není tedy způsoben žádnými mikroorganismy. Jde o časté onemocnění, kdy je spojivka podrážděna různými fyzikálními a chemickými činiteli. Často to bývá prach, různé chemikálie jako třeba rozpouštědla, kyseliny a podobně. K expoziční konjunktivitidě někdy dochází také při prochladnutí, ve větrném počasí nebo třeba na horách, kdy je oko podrážděno silným odrazem slunce od sněhu. Samozřejmě může vzniknout také proniknutím různých látek do oka. Některé chronické, dlouhodobé záněty mohou vzniknout také používáním silných kapek po delší dobu než je určeno lékařem.

K léčbě je v první řadě nutné odstranit vyvolávající příčinu. Pokud se do spojivkového vaku dostaly nějaké nečistoty nebo cizí tělíska, je nutné je odstranit a vypláchnout. Dále je vhodné použít oční kapky, které jsou běžně k dostání v lékárně. Takovýto typ zánětu by se měl vcelku rychle zklidnit. Pokud se tak nestane, je třeba vyhledat lékaře. Vyvolávající příčiny tohoto typu konjunktivitidy je spousta. Hlavní je tedy odhalit proč k onemocnění došlo a dále se tomuto vyvarovat. Nezdržovat se příliš v prašném a větrném prostředí. Dále bychom se měli chránit před slunečním zářením brýlemi s odpovídajícím ochranným faktorem a to hlavně ve vyšších nadmořských výškách.

Bakteriální konjunktivitidy

Přesto že je spojivka neustále vystavena působení různých mikroorganismů, jsou bakteriální konjunktivitidy odpovědný pouze za přibližně **pět až deset procent všech zánětů spojivek**. Podle průběhu je dělíme na akutní s rychlým nástupem a chronické, tedy probíhající dlouhodoběji. Projevy bakteriální konjunktivitidy většinou začínají překrvením a zarudnutím oka s otokem víček. Typická je hnisavá sekrece. Většinou se zánět rozšíří i do druhého oka. Jde o potenciálně velmi nebezpečné onemocnění, protože se může šířit dále a poškodit i hlubší struktury oka. Mnohdy bývají zduřelé také uzliny na krku a v oblasti tváře. Nejčastějšími původci bakteriálních zánětů spojivek bývají pneumokoky, stafylokoky a streptokoky. Při akutní bakteriální konjunktivitidě se potíže objeví najednou, většinou ráno po probuzení, kdy oči bolí, jsou slepená víčka hnisavým sekretem. Pacienti popisují také pálení a dráždění. U chronických, dlouhodobých zánětů nejsou příznaky tak výrazné. Často bývají spojeny s ucpaním slzných kanálků nebo vadami víček, například když spodní víčko nepřiléhá těsně k oku. Záněty většinou samy odezní, ale v lékárně je možné zakoupit různé dezinfekční kapky, které hojení usnadní. Pokud jde o těžší onemocnění je třeba podávat léčbu antibiotickou, ať už formou kapek do oka nebo tablet.

Chlamydiová konjunktivitida

Chlamydiová konjunktivitida je vyvolána mikroorganismem zvaným **chlamydia trachomatis**. Je nejčastější příčinou vzniku zánětu spojivek u novorozenců. Je zrádná hlavně v tom, že se na ni většinou přijde pozdě a nereaguje na léčbu antibiotiky. Může pacienta trápit i několik měsíců. Příznaky jsou opět podobné jako u dalších typů bakteriálních zánětů jako je bolest, zarudnutí, hnisavá sekrece a zduřelé uzliny. Chlamydia způsobuje také **pohlavní infekce**. Proto je onemocnění časté u novorozenců, kteří se nakazí během porodu a také u mladých sexuálně aktivních lidí, kdy infekce může být přenesena z infikovaných genitálií, kde nemusí mít ani žádné příznaky. Je tedy nutné na toto myslet a přeléčit také genitální infekci včetně sexuálního partnera.

Zánět spojivek u dětí

Zánět spojivek u dětí může vzniknout již při porodu, jak bylo popsáno výše. Ale často se také objevuje později. U novorozenců totiž nejsou úplně rozvinuty slzné kanálky, jejichž vývoj pokračuje do třetího měsíce. Právě toto bývá častou příčinou **opakovaných infekcí spojivky**, protože spojivkový vak není správně promýván a vzniká tak prostředí, které je k různým infekcím náchylnější. Opět se většinou volí lokální léčba v podobě kapek podle typu infekce.

Zánět spojivek - léčba

Léčba zánětu spojivek je vždy velmi individuální a záleží na příčině vzniku zánětu (viz výše). Pokud vás trápí bolest, pálení nebo řezání oka se zarudnutím, případně výtok z oka, je vždy dobré se poradit s lékařem, který doporučí vhodnou léčbu. Pokud je vaše oko pouze podrážděné světlem, prachem apod., většinou stačí oko vypláchnout vlažnou vodou. Na omytí zaschlého hnisu je vhodná kosmetická vatička namočená v převařené vodě nebo ve fyziologickém roztoku, a nebo samozřejmě asi nejklassičtější borová voda. Je dobré také udělat jemnou masáž krouživými pohyby od koutku oka až ke kořenu nosu.

Co se týká **přírodní léčby zánětu spojivek**, jednou z nejoblíbenějších metod a asi i nejúspěšnějších metod je obklad ze světlíku. Jednu lžici byliny dáme do vroucí vody a povaříme pět minut. Do přecezené tekutiny poté namáčíme gázu, kterou přiložíme na pět až deset minut na víčka. Další možností je odvar z jitrocelu, který se přikládá na víčka několikrát denně. Pokud lékař usoudí, že je zánět spojivek třeba rychle léčit, může přistoupit k antibiotickým kapkám nebo mastem, antivirotikům případně celkové antibiotické léčbě.

Zánět spojivek - diagnostika

Existuje velké množství příčin vzniku zánětu spojivek, proto je často velmi nesnadné diagnostikovat jasnou příčinu. Pokud jde jen o lehký zánět, lze příčinu pouze odhadovat. Pokud má lékař podezření na vážnější příčinu (bakteriální zánět, herpetický zánět apod), je vhodné provést po konzultaci s vámi pečlivé oční vyšetření. Je potřeba oko prohlédnout z vnějšku, zkontrolovat reakci zorniček, případně kvalitu vašeho zraku. V případě hnisavého i jiného výtoku je možné odebrat vzorky a vyšetřit je mikrobiologicky, zda jde o **bakteriální zánět spojivek**. Odebráním anamnézy lze často dojít ke správné příčině (lékař zjistí, že nosíte kontaktní čočky, že jste měli úraz oka, že jste měli herpetickou infekci a přenesli jste si ji na spojivku apod).

Prevence vzniku zánětu spojivek

Nejdůležitější je, aby jakémukoliv kontaktu s okem předcházelo a poté také znovu následovalo pečlivé umytí rukou. Je jasné, že pokud vám spadne v přírodě kousek smítka do oka a oko si promnete, nemusí to hned znamenat **těžký zánět spojivek**. Pokud ale víte, že vaše oči jsou citlivé, dbejte zvýšené hygieny. Preventivně je možné při podráždění využít očních kapek, umělých slz, borovou vodu k výplachu. Pokud je příčina vzniku zánětu spojivek způsobena virem nebo bakteriemi, případně chlamydiemi, vzhledem k tomu, že někteří původci se lehce přenášejí, je nutné dodržovat určitá pravidla. Nemocný by si neměl sahat prsty do očí, ale používat kapesník. Pokud už si do očí sáhne, pak by si měl umýt ruce. K utírání je vhodné používat ručník, který bude jen jeho a nejlépe na jedno použití. Samozřejmě je dobré se v době největší nakažlivosti **vyvarovat blízkému kontaktu s dalšími osobami**. V této době by nemocný také neměl chodit na bazény a koupaliště nejenom kvůli nakažlivosti, ale také kvůli vlastní léčbě.